

Цитування:

Яців І. В. Популяризація творчості Мирона Федоріва сучасними діячами музичної культури діаспори в Канаді. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2021. № 3. С. 87-91.

Yatsiv I. (2021). Popularization of M. Fedoriv's creativity by modern leaders of the music culture diaspora in Canada. *National Academy of Culture and Arts Management Herald: Science journal*, 3, 87-91 [in Ukrainian].

Яців Ірина Володимирівна,
аспірантка кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5775-6448>
Iryna_Yatsiv@meta.ua

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ТВОРЧОСТІ МИРОНА ФЕДОРІВА СУЧАСНИМИ ДІЯЧАМИ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДІАСПОРИ В КАНАДІ

Мета роботи: естетико-культурологічний аналіз творчості М. Федоріва в проєкціях виконавської практики сучасних діячів музичної культури діаспори. **Методологія дослідження.** Для досягнення поставленої мети було використано порівняльно-історичний, культурологічний і аксіологічний теоретико-методологічний підходи, а також: біографічний й мистецтвознавчий методи наукового пізнання, що спрямовані на розкриття іманентних особливостей досліджуваних продуктів творчої діяльності персоналій наукового дослідження; окреслення значення різносторонньої діяльності М. Федоріва в контексті розвитку української музичної культури ХХ ст. **Наукова новизна** роботи полягає у використанні культурних продуктів музичної індустрії (грамплатівок, компакт-дисків) як елементів джерельної бази дослідження в методології компаративного аналізу диригентської інтерпретації музичної спадщини композитора в контексті професійної діяльності митців Канади. **Висновки.** М. Федорів – представник високопрофесійних митців діаспори, чия різновекторна діяльність позначена піднесенням основних модусів культурної ідентифікації. З метою історичного передання автентики національної традиції літургійного співу митець досліджував і публікував церковно-релігійні наспіви практики богослужіння України, що зупинило процес зникнення канонічних піснеспівів в церквах діаспори. Сягаючи нашого часу, популяризація творчості М. Федоріва вдалася завдяки виконавсько-продюсерській роботі М. Максиміва й Р. Гурка. Так, окрім ротації платівки «Єрусалимська Утреня» М. Федоріва в ефірі радіомовників: СВС (Канада), BBC Radio 3 (Велика Британія) М. Максиміву вдалося двічі перевипустити CD запис Літургії й розповсюдити його в соціальних мережеских платформах. Втім прецедентом пошквалювання процесу інтеграції спадщини композитора в сучасний медіапростір стає діяльність Р. Гурка. Під своїм лейблом CARO Productions митець розміщує спродюсований ним аудіоконтент, ту ж Літургію на інтернет-хостингу Youtube, а в формі трек-листа музичного альбому – на комерційних сервісах (Apple Music, Deezer, Spotify). Відтак площини персональної діяльності М. Максиміва й Р. Гурка стали прикладом репрезентації домінантних ознак культурного геному нації між різними поколіннями українців, а творчість М. Федоріва, завдяки мистецькій практиці цих діячів, сьогодні доступна для своєї цільової аудиторії поза межами часових й будь-яких територіальних кордонів.

Ключові слова: діаспора, композитор М. Федорів, національна музична традиція, Літургія, звукозапис.

Yatsiv Iryna, Post-Graduate Student, The Department of Musical Ukrainian Studies and Folk and Instruments Art, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Popularization of M. Fedoriv's creativity by modern leaders of the music culture diaspora in Canada

The purpose of the article is an esthetic and cultural analysis of art by M. Fedoriv in the projection of performing practice the contemporary figures of musical culture in the diaspora. **Methodology.** To achieve the set objective was used comparative-historical, culturological, axiological theoretical and methodological approaches, also biographical and art history methods of scientific knowledge, which directed on the disclosure of the immanent features of investigated products of the creative activity of the personalities in this scientific research; determining the significance of M. Fedoriv's in the context of the development of Ukrainian musical culture of the 20th century. **The scientific novelty** of the work consists in applying cultural products of the music industry (gramophone record, CDs), as elements in the source base of research in methodology comparative analysis performance-conducting interpretation of the musical heritage of the composer in the context into the professional activity of Canadian musicians. **Conclusions.** M. Fedoriv is a representative of the highly professional musicians from the diaspora, which multi-vector activity is marked by the upturn of the basic form of cultural identification. In order to convey the historical authenticity of the

national musical tradition of liturgical singing, he researched and published church-religious tunes of the practice of worship in Ukraine, which stopped the total simplification in the performance of canonical chants in the churches of the diaspora. Reaching our time, the popularization of M. Fedoriv's work was possible thanks to the performance and production work of M. Maksymiv and R. Hurko. Thus, in except to the rotation of the digitized album «Jerusalem Matins» by M. Fedoriv on the air of foreign radio broadcasters: CBC (Canada), BBC Radio 3 (Great Britain), M. Maksimiv succeeded to reissue the CD recording of the Liturgy twice and distribute it on social network platforms. However, the precedent of reviving the process of integrating the composer's heritage into the modern media space is the activity of R. Hurko. However, the precedent of reviving the process of integrating the composer's heritage into the modern media space is the activity of R. Hurko. Under his record label CARO Productions, the artist places the audio content produced by him, the same Liturgy on Youtube, and in the form of a tracklist of a music album on commercial services (Apple Music, Deezer, Spotify). Thus, the planes of the personal activity of M. Maksymov and R. Gurko became an example of representation of dominant features of the nation's cultural genome between different generations of Ukrainians, and M. Fedoriv's work is available to its target audience beyond temporal and any territorial borders.

Keywords: diaspora, composer M. Fedoriv, national musical tradition, Liturgy, sound recording.

Актуальність теми дослідження. У своїх культурно-світоглядних орієнтирах, всупереч історичним обставинам, Україна завжди прагнула до Європи, де у процесах навколо церковного життя помітно витримувалися ліберальна лінія впливу, звідси українська духовна музика отримала цінні художні форми виразу, від найпростішого монодійного – до високохудожніх зразків багатоголосного, партесного богослужбового співу. Найскравішою стадією розвитку української музичної культури виявилось XVIII ст., що утвердило основу богослужбового життя церкви – Службу Божу у творчості М. Березовського, А. Веделя, Д. Бортиянського, а вершиною розквіту української Літургії як музичного циклу вважається творча діяльність М. Леонтовича, К. Стеценка на початку XX ст.

Однак, з утвердженням в Україні тоталітарного режиму у 1930-х роках процес творення духовної музики впродовж 70-ти років був заблокований. Тільки в діаспорі шляхом масштабної розгорнутої діяльності великого кола митців (О. Кошиця, М. Гайворонського, П. Маценка, А. Гнатишина, І. Соневицького) вціліли кращі здобутки українського музичного мистецтва.

Поряд з визнаними корифеями в історії української музичної культури несправедливо замовчувалося ім'я композитора, диригента, культурно-громадського діяча й музикознавця Мирона Федоріва (1907–1996)¹. Опираючись на найшляхетніші первні духовної й національної ідеї, він належав до плеяди тих високопрофесійних музикантів XX століття, чия діяльність істотно вплинула на процеси мистецьких пошуків у сфері культової церковної творчості та практики літургійних відправ в українських церквах діаспори.

Аналіз досліджень і публікацій. До недавнього часу, почерпнути інформацію про митця можливо було лише з окремих

публікацій періодики США [4; 5; 9; 11]. В обрях нового вектору гуманітарних наукових досліджень в Україні, що отримала назву – музичне діаспорознавство, аналіз окремих культуротворчих аспектів мистецької діяльності М. Федоріва віддзеркалилися у працях Г. Карась [9], Т. Прокопович [11].

Однак, дослідження композиторської спадщини М. Федоріва², що представлена в аналоговому й цифровому форматі передачі аудіоінформації, ще не отримувало висвітлення в наукових розвідках, що й зумовило вибір теми дослідження. Мета роботи: естетико-культурологічний аналіз творчості М. Федоріва в проєкціях виконавської практики сучасних діячів музичної культури діаспори.

Наукова новизна роботи полягає у використанні культурних продуктів музичної індустрії (грамплатівок, компакт-дисків) як джерельної бази дослідження в методології компаративного аналізу диригентської інтерпретації музичної спадщини композитора в контексті професійної діяльності митців Канади.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи процеси розвитку національної духовної культури у середині XX ст., можна стверджувати, що фактично, будучи витісненою з материкової України, в зовсім іншому річищі протікає її становлення в діаспорі. Діяльність творчої інтелігенції за кордоном забезпечила розквіт української культури, а світовий ринок культурних артефактів поповнився унікальною мистецькою спадщиною.

До трансформаційних змін в культурно-мистецькому житті західної діаспори безпосередньо був прилучений М. Федорів. У часі проведення II Ватиканського Собору (1966 р.) як музикознавець він входив до складу Літургійної комісії при кафедрі в Чикаго, діяльність якої визначалася змінами у

практиці християнських літургійних обрядів в УКЦ [8, 728].

Наслідуючи стильово-композиційні принципи «перемишльської школи», до опрацювання М. Федорів бере записи українсько-галицьких наспівів (самолівкову форму народного хорового співу, що фігурувала як найбільш поширена в церковній практиці в Галичині) і так скомпанує повноцінну бібліотеку музичних зразків, найрізноманітніших жанрових типів і форм конструктивно-циклічної системи історично організованих у церквах Східного обряду регулярних богослужінь [8, 572; 10, 62].

Серед написаних композитором циклічних обрядових музичних творів, особливе місце посідає «Єрусалимська Утренья» (1971 р.). У вступному анотуванні до твору композитор розкриває деякі музично-теоретичні аспекти й історико-художній зміст Літургії [12, 3]. Написана для хору «Славути» церкви св. Миколая в Чикаго, ця Служба Божа, як нотне видання була опублікована під патронатом Єпископського Українсько-Католицького Ординаріату в 1971 році [8, 570; 12]. Втім, для широкого кола слухачів почути її виконання в типово концертній манері стане можливо лише в 1983 році. Зреалізувати цей проєкт вдалося завдяки творчій ініціативі музично-громадського діяча Мирона Максиміва³ за участі українсько-канадійського камерного хору «Musicus Bortnianskii».

Свідченням про запис першого виконання «Єрусалимської Утренья» є публікація в часописі «Свобода»: «Надзвичайна Велика П'ятниця 6-го травня 1983 року <...> до парохіян церкви Пресвятої Євхаристії у східному Торонто долучилися миряни з усіх частин великого міста. <...> Немов зачаровані вислухали вірні півторагодинну відому відправу – Єрусалимську Утренью, але таку, якої ще в своєму житті не чули. Служитель о. Ярослав Дибка, ЧНІ, своїм гарним голосом і хор «Музікус Бортнянський» разом творили одну ревну, величну цілість.<...> А в Квітну Неділю американське радіо передало уривок цієї Утренья в Україну» [7, 4].

Одним із перших відгук про цю подію в пресі залишив диригент Роман Андрушко: «В музиці у цій платівці <...> все має сенс, стиль, логіку й вимову. Вокальна група ансамблю “Музікус Бортнянський” справляється правильно у всьому, за всіма інтерпретаційними вимогами диригента, робить приємне, молитовне, часами й могутнє враження. З цього наспіву можуть багато

навчитись наші хори й диригенти, й дуже важливою річчю в цій Утренья є те, що вона дає нам у калейдоскопічній мінливості показ краси наших обрядових співів, яких досі недооцінювалось» [5, 2–5]

Стоячи на таких же позиціях на пошану багатовікової культової традиції, М. Максимів у 2000-му році, в кооперації із канадською студією «Englington United» в Торонто здійснює випуск «Велика Вечірня з Литією» М. Федоріва й двічі у 2013 та 2016 році перевипускає платівку з архівними звукозаписами «Єрусалимської Утренья» [3].

Мистецько-культурний діалог поколінь продовжив ще один представник сучасної творчої інтелігенції Канади – Роман Гурко⁴. У 2016 році, під диригентурою митця, за участі українського церковного хору «Видубичі» в м. Києві виходить CD-диск з новим записом «Утренья в Єрусалимі (Плач біля могили)» М. Федоріва [1].

Принагідно свою оцінку творчим зусиллям канадського митця серед відомих музикантів на Прикарпатті надав заслужений діяч мистецтв України, диригент хору «Сantemus» церкви Царя Христа монастиря оо. Василян УГКЦ – Ігор Дем'янець: «Тут немає нічого штучного, це “живе” виконання, а не просто технічно “сухий” студійний запис. <...> Р. Гурко, підійшов до виконання творів М. Федоріва дуже фахово, він музично-грамотно й з чуттям “огранив” подекуди лаконізм мелодики й динамічну сталість в типовій фактурній моделі цієї хорової партитури <...> чудово попрацював над передачею художнього образу в музиці, над розкриттям основної думки поетичного тексту» [13].

За складних умов, випускаючи друком «Єрусалимську Утренью», М. Федоріву «хотілося зробити перелім у <...> практиці «простопівного» співання <...> щоб ці прегарні напиви зберегти для потреб наших хорів на еміграції й хорів для Рідного Краю, якщо прийде час для їх використання» [12, 3].

Це своєрідне композиторське «передбачення» повною мірою проявиться в мистецькій практиці М. Максиміва й Р. Гурка. І тут важливо надати належне практично-орієнтованій спрямованості композиторської діяльності митця, адже його творчість, зважаючи на дефіцит нотного музичного матеріалу в діаспорі, для покоління народжених в еміграції українців послужила джерелом розуміння музично-виконавських особливостей пісенної традиції як елементу національної самобутності народу.

Висновки. М. Федорів – представник високопрофесійних митців діаспори, чия різновекторна діяльність позначена піднесенням основних модусів культурної ідентифікації. З метою історичного передання автентики національної традиції літургійного співу митець досліджував і публікував церковно-релігійні наспіви практики богослужіння України, що зупинило процес зникнення канонічних піснеспівів в церквах діаспори. Сягаючи нашого часу, популяризація творчості М. Федоріва вдалася завдяки виконавсько-продюсерській роботі М. Максиміва й Р. Гурка. Так, М. Максиміву окрім ротації платівки «Єрусалимська Утренья» М. Федоріва в ефірі зарубіжних радіомовників: CBC (Канада), BBC Radio 3 (Велика Британія) вдалося двічі перевипустити CD запис Літургії й розповсюдити його в соціальних мережеских платформах. Втім прецедентом пошквалювання процесу інтеграції спадщини композитора в сучасний медіапростір стає діяльність Р. Гурка. Під своїм лейблом CARO Productions митець розміщує спродюсований ним аудіоконтент, ту ж Літургію М. Федоріва на інтернет-хостингу Youtube, а в формі трек-листа музичного альбому на комерційних сервісах (Apple Music, Deezer, Spotify). Відтак площини персональної діяльності М. Максиміва й Р. Гурка стали прикладом репрезентації доміантних ознак культурного геному нації між різними поколіннями українців, а творчість М. Федоріва завдяки мистецькій практиці цих діячів сьогодні доступна для своєї цільової аудиторії поза межами часових й будь-яких територіальних кордонів.

Примітки

¹ Мирон Федорів (1907 р., с. Криве, Україна – 1996 р., Філадельфія, США). З 1926–1933 рр. він навчався у василіанських монастирях на Львівщині. У 1932 р. М. Федорів приймає ступінь священства Чину св. Василя Великого. З 1935–1944 рр. отримує музичну освіту у Варшавській та Зальцбургській консерваторіях. В 1945 р. митець емігрує до США, оселяється в Філадельфії, а в 1949-му, покидає служіння УГКЦ. В 1950 р. стає слухачем Філадельфійського університету. З 1947–1968 рр. займається викладацько-педагогічною діяльністю, керував церковними хорами у Чикаго та Філадельфії. Входив до Спільноти Української Молоді Америки, інші [5; 9, 571; 12].

² Творчість М. Федоріва представлена жанровим різноманіттям – світської, паралітургійної та літургійної музики, це зокрема: в III ч. «Українські пісні на жіночі хори» (1964 р.); музика до поезії Лесі Українки – цикл «Сім Струн»

(1971 р.); «Збірник співів Закарпатської Церкви» (1982 р.); «Воскресна утренья» (1967 р.), «Велика Вечірня з Литією» (1986 р.) та ін. [5; 9, 727, 1053; 12].

³ Мирон Максимів (1946 р., Гоголь, Німеччина) – диригент, випускник української духовної семінарії (1964 р.), музичного факультету Торонтського університету (1982 р.). Під час проживання в Україні (1991–1996 рр.) працював з хоровою капелю «Трембіта» та хором при Архікатедральному соборі святого Юра (УГКЦ) у Львові. Сьогодні проживає в Канаді [7; 8].

⁴ Роман Гурко (1962 р., Торонто, Канада) – композитор і диригент. Народився в сім'ї вихідців із Західної України. Музичну освіту здобув в університеті Торонто (1987 р.). З 1988 р. – працює в жанрі оперної режисури (Канадська оперна трупа (Торонто), «Ковент-Гарден» (Лондон). З 2004 р. – член Національної спілки композиторів України [2].

Література

1. Hurko Roman: Composer of Christian Byzantine Rite Sacred Music. URL: <http://www.romanhurko.com/> (Last accessed: 15.04.2021).
2. Maksymiw Myron – Musicus Bortnianskii. JERUSALEM MATINS M. FEDORIV. Rights reserved Musicus Bortnianskii. Canada, 2016. 1 electron. compact-disc (CD).
3. Maksymiw Myron – Musicus Bortnianskii. GREAT VESPER WITH LYDIA M. FEDORIV. Digital Recording. Canada, 2000. 1 electron. compact-disc (CD).
4. Myron Michael Fedoriv. Musician and author, 89. The Philadelphia Inquirer. Philadelphia, Pennsylvania. 1996. Dec. 27. С. 11.
5. Андрушко Р. Ще про платівку з духовною музикою. Свобода. 1984. 8-го черв., ч. 108. С. 2, 5.
6. Грандіозний проєкт «Музікус Бортнянський» до 1000-річчя Хрищення України. Свобода. 1985. 15-го бер., ч. 50. С. 1, 4.
7. Жовнір-Клос С. Гратулюємо!. Свобода. 1986. 1-го бер., ч. 40. С. 4.
8. Карась Г. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття: монограф. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2012. 1164 с.
9. Кухар Р. Він залишив нам ключ до розуміння церковного співу. Свобода. 2000. 18 лют. № 7. С. 18.
10. Прокопович Т. Функціонування національної традиції у релігійному мистецтві української діаспори другої половини ХХ століття: дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.01 / Рівненський держ. гум. ун-т. Рівне, 2001. 185 с.
11. Тодорів Б. Св. п. М. Федорів – композитор і музиколог. Свобода. 1998. 4 бер. № 42. С. 6.
12. Федорів Мирон М. Єрусалимська Утренья. Чикаго: ПА. 1971. 48 с.
13. Яців І. Про студійний запис: «Утренья в Єрусалимі (Плач біля могили)» М. Федоріва з диригентом І. Дем'янцем від 21.04. 2020 р.,

м. Івано-Франківськ. Інтерв'юєр: І. Яців.
Особистий архів автора.

References

1. Hurko, R. (2021 April 15). Composer of Christian Byzantine Rite Sacred Music Retrieved from URL: <http://www.romanhurko.com/>
2. Maksymiw, M. (2016). Musicus Bortnianskii. Jerusalem Matins M. Fedoriv. Rights reserved Musicus Bortnianskii. Canada, 1 electron. compact-disc (CD).
3. Maksymiw, M. (2000). Musicus Bortnianskii. Great Vespers with Lytia M. Fedoriv. Digital Recording. Canada, 1 electron. compact-disc (CD).
4. Myron Michael Fedoriw. Musician and author, 89. (1996, December 27) The Philadelphia Inquirer, 27, 11 [in English].
5. Andrushko, R. (1984, June 8). More about a record with sacred music. Svoboda, 108, 2, 5 [in Ukrainian].
6. Grandiose project «Musicus Bortnyansky» to the 1000th anniversary of the Immersion of Ukraine. (1985, January 15). Svoboda, 50, 1, 4 [in Ukrainian].
7. Zhovnir-Klos, S. (1986, March 1). Congratulations. Svoboda, 40, 4 [in Ukrainian].
8. Karas, H. (2012). Musical culture of the Ukrainian diaspora in the world time-space of the XX century: monograph. Ivano-Frankivsk: Tipovit. [in Ukrainian].
9. Kukhar, R. (2000 February 18). He left us the key to understanding church singing. Svoboda, 7, 18 [in Ukrainian].
10. Prokopovych, T. (2001). Functioning of national tradition in religious art of the Ukrainian diaspora of the second half of the XX century. Candidate's thesis. Rivne [in Ukrainian].
11. Todoriv, B. (1998 March 4). Holy Memory M. Fedoriv – composer and musicologist. Svoboda, 42, 6 [in Ukrainian].
12. Fedoriv, M. (1971) Jerusalem Matins. Chikago: PA. [in Ukrainian].
13. Yatsiv, I (2020 April 4). About the studio recording: «Matins in Jerusalem (Crying at the Tomb)» M. Fedoriva with conductor I. Demyanets. Personal archive of the author [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 17.03.2021
Отримано після доопрацювання 05.04.2021
Прийнято до друку 09.04.2021*